

ЗМІСТ

СОЦІАЛІЗАЦІЯ ОСОБИСТОСТІ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ

1. **Бадер С. О.** Особливості соціального розвитку дітей третього року життя..... 6
2. **Богайчук В. Ж.** Досвід іноземних держав по створенню системи демократичного цивільного контролю..... 11
3. **Будагьянц Л. М., Осьодло В. І.** Стратегічні комунікації як модель забезпечення згоди в постсучасних демократіях..... 19
4. **Єпіхіна М. А.** Позакласні виховні заходи з національно-патріотичного виховання як засіб соціалізації молодших школярів..... 26
5. **Кононович Д. О.** Засоби масової інформації як агент соціалізації молоді в умовах сучасних викликів..... 32
6. **Краснова Н. П.** Соціальні аномалії як негативний результат сімейної соціалізації дитини в умовах сьогодення..... 39
7. **Малиш В. І.** Економічна соціалізація підлітків з багатодітних сімей як соціально-педагогічна проблема..... 50
8. **Маркова Н. В.** Особливості адаптації дітей вимушених переселенців..... 59
9. **Мухіна А. Ю.** Вплив складу сім'ї на гендерну соціалізацію дівчат підлітків з нормальним і порушеним інтелектуальним розвитком..... 65
10. **Починкова М. М.** Методи і прийоми критичного мислення у процесі професійної підготовки як засіб соціалізації майбутніх учителів початкової школи..... 73
11. **Розлуцька Г. М.** Формування національної єдності українського суспільства церквою в умовах сучасних викликів..... 79
12. **Стрепко М. Б.** Волонтерська діяльність як шлях формування нової культури громадянського суспільства..... 89

ІСТОРІЯ, ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

13. **Безбородих С. М.** Діалогова взаємодія як основа співробітництва учасників педагогічного процесу..... 98
14. **Гордійчук С. В.** Обґрунтування внутрішнього забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти у КВНЗ «Житомирський медичний інститут» в умовах європейської вищої школи..... 103
15. **Дудник О. М.** Критерії, показники та рівні сформованості професійної компетентності майбутнього вчителя початкової школи..... 110

Ключевые слова: социализация, профессиональная социализация, критическое мышление, будущие учителя начальной школы.

Pochinkova M. Methods and Techniques of Critical Thinking in the Process of Vocational Training as a Means of Socialization of Future Primary School Teachers

The article describes the features of using methods and techniques of critical thinking in the process of vocational training as a means of socializing future teachers of primary school. In interdependence, the notion of "socialization", "professional socialization", "critical thinking" is revealed. The emphasis is placed on the fact that critical thinking is social thinking. Several successive stages in the formation of critical thinking have been identified, which it is advisable to adhere to in the occupations of the professional cycle. The model of the cognitive process during the teaching of disciplines of a professional direction for future primary school teachers is demonstrated using methods and techniques of critical thinking. The features of the process of work on the formation of critical thinking are singled out. The list of methods and methods of critical thinking that will be an effective tool for professional socialization of future primary school teachers is given.

Key words: socialization, professional socialization, critical thinking, future primary school teachers.

Стаття надійшла до редакції 29.04.2018 р.

Прийнято до друку 25.05.2018 р.

Рецензент – д.п.н., проф. Караман О. Л.

УДК 37.035.6.26 (477)

Г. М. Розлуцька

ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЄДНОСТІ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА ЦЕРКВОЮ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ

Зусилля світової спільноти спрямовані на пошуки шляхів подолання сучасних викликів детермінованих стрімким розвитком науково-технічного прогресу. Однак, біль і страждання, які відчула кожна українська родина внаслідок військового конфлікту на Сході України та анексії Криму активізують міждисциплінарне дослідження проблеми сепаратизму.

Зародившись у період Середньовіччя сепаратизм, як ідеологія боротьби за незалежність підневільних територій забирав життя, руйнував домівки, знищував культурні надбання різних народів. Найбільше схильні до виникнення вогнищ сепаратизму молоді держави. Відомо чимало проблемних регіонів на пострадянських теренах, наприклад: Чечня, Дагестан, Осетія, Курдистан, Бадашхан та ін. Протистояння спалахують у

різних частинах світу, зокрема в Каталонії, Ірландії, Афганістані, Пакистані, Філіпінах, Бірмі, Сомалі, тощо. Активізуються етнічно-конфесійні, соціально-економічні та політичні конфлікти при наявності внутрішнього керівництва/лідера та зовнішнього чинника.

Підігрівання сепаратистських настроїв спостерігаємо як на західному так і на східному прикордонні України. Багаторічне зволікання із вирішенням проблеми сепаратизму уможливило збройний конфлікт у південно-східних регіонах України, що створило загрозу цілісності держави та безпеку для життя і здоров'я громадян. Однак, сепаратизм продовжує дестабілізувати внутрішнє життя держави, негативно позначається на міжнародних стосунках.

Світовою спільнотою поряд із політичними механізмами напрацьовано досвід боротьби із сепаратизмом національними та міжнародними організаціями ОБСЄ, НАТО, ЄС, США, ООН, різноманітними силовими структурами. Але не належним чином використовуються внутрішні джерела українського суспільства. Упродовж української історії відповідальність за долю народу, збереження його національного ества, духовності, культури несла християнська церква. Виходячи із беззаперечності авторитету християнської церкви в українському суспільстві доцільно з'ясувати шляхи використання соціального капіталу церкви в умовах сучасних викликів.

Дослідження такого складного феномену, як сепаратизм вимагає врахування праць політологів [14]. Всебічний аналіз проблеми вимагає врахування поглядів керівництва держави, політиків, представників різних суспільних груп [1; 2; 4; 5; 8]. Важливою для виявлення можливостей церкви у консолідації українського суспільства є позиція українського духовенства [3; 7; 10; 11; 13; 15].

Метою статті є з'ясувати можливості використання соціального капіталу християнської церкви для боротьби із проявами сепаратизму. Завдання: 1) розкрити роль церковних інституцій у виникненні сепаратизму; проаналізувати погляди влади, представників різних християнських конфесій на участь церкви у конфліктах...

Аналіз ідеологічного підґрунтя сепаратизму через призму наукових концепцій суспільного розвитку проведений О. Цебеко вказує, що пусковим механізмом активізації конфлікту є сприйняття ідеології сепаратизму регіональним суспільством [14]. На визначальному значенні національно-світоглядної орієнтації і цінностей українців у творенні держави та національних ідеалів наголошував ще століття перед цим фундатор «вольового» націоналізму Д. Донцов [5, с. 18] В залежності від ставлення місцевого населення до підтримки радикальних варіантів регіональних конфліктів і бачення перспектив загальнодержавного розвитку конфлікт переходить в активну фазу або нейтралізуються. Саме позиція громадян виступає індикатором можливості або неможливості врегулювання конфліктів. Таким чином, можна стверджувати, що сепаратизм безпосередньо пов'язаний із культурно-історичним

розвитком регіону, впливає на позиції населення і навпаки визначає їх. Разом з тим, у ньому віддзеркалюється соціально-економічний розвиток суспільства та ефективність менеджменту центральної влади. В епоху глобалізації сепаратизм опираючись на ідею етнічного націоналізму претендує на домінування певної культурно-етнічної групи над іншими, заперечує ідеологію громадянського націоналізму і перешкоджає формуванню громадянського суспільства.

На відміну від світських ідеологів сепаратизму, які можуть прийти до порозуміння із центральною владою, отримавши певний рівень автономії, небезпека релігійного сепаратизму – у закликах до збройної боротьби за віру. Розглядаючи проблему, що виникла на сході України не можливо ігнорувати релігійний чинник. На думку українського дослідника Т. Антошевського окупація Криму, а згодом і війна на Сході супроводжувалися пропагандистськими виступами предстоятеля Російської Православної Церкви Патріарха Кирила (Гундяєва), що події там розгортаються на ґрунті релігійного конфлікту. Підтримувалась така версія подій очільником Кремля, В. Путін заявляв, що він «визволяє» православних «русскоязычних» християн в Україні, та захищає від нападів на православні церкви в південній і східній Україні [13].

За статистичними даними Департаменту у справах релігій та національностей Міністерства культури України на території країни мирно співіснують понад пів сотні різних релігійних конфесій, що не характеризуються як православні, а залишається толерантним у міжконфесійних стосунках [6]. Якщо говорити про проблеми вживання української та російської мови, то варто визнати, що відмінності між реальними і формальними статусами цих мов справді стали причиною непорозумінь та ідеологічної конфронтації. На мовних відмінностях громадян різних частин України активно спекулюють не тільки іноземні а й вітчизняні політики провокуючи ідеологічну конфронтацію.

Українське духовенство відзначає плив політики Кремля на світоглядні трансформації предстоятеля РПЦ. Перед своїм обранням на патріарший престол владика Кирил вважався швидше ліберальним, прозахідним архієреєм. Намагаючись утвердити в свідомості віруючих несумісність православ'я з національно-державною консолідацією українського суспільства, патріарх Кирило заявив, що, починаючи з Майдану, «розкольники» під прикриттям антитерористичної операції здійснюють релігійну війну проти віри [11]. Очевидно становище очільника РПЦ вимагає від духовної особи пожертвувати морально-етичними засадами і виступити збирачем російських земель. Російський патріарх Кирило всупереч релігійним законам благословив братовбивчу війну з українцями, хоча кровопролиття і вбивство є найстрашнішим гріхом у християн.

Користуючись суспільною довірою церквою поширювався міф про існування етнічних відмінностей між населенням південно-східних регіонів від інших частин України. Топовими ідеями провокацій стали

вживання російської на противагу українській мові та залежність християнської віри від підпорядкування Київському або Московському патріархатам. Завдяки загостренню суспільної уваги на надуманих етнічно-релігійних протиріччях у свідомості населення Сходу та Півдня формувалась ненависть та вороже ставлення до українського народу.

Ситуація нагніталась звинуваченнями української церкви київської традиції як агресивного провокатора війни на сході України. Подібні перекручування реальних подій викликали осуд у національно свідомої частини українського духовенства. Так, УПЦ КП вважає безпідставними та недоречними звинувачення РПЦ, як такі, що повністю ігнорують його головну причину – російську збройну, політичну, економічну та інформаційну агресію проти України, порушення Росією міжнародних угод і норм міжнародного права. На думку керівництва УПЦ КП, єдність православних вірників повинна бути не об'єктом політики та домовленостей закордонних релігійних центрів, а повноцінним і рівноправним суб'єктом відносин між Церквами та екуменічної співпраці, досягнення цього – спільне завдання поки що поділених Церков в Україні, а також Української держави і суспільства.

Суголосним є бачення Глави УГКЦ Святослава Шевчука, який вказує, що війна на Сході є результатом російської агресії, тому не може вважатись етнічним або релігійним конфліктом. Йдеться про конфлікт двох проектів, двох бачень нашого майбутнього: просування вперед до європейських принципів, або в минуле – в «російський світ». Архієпископ наголошує, що те, що згідно з «історіософією» РПЦ українських греко-католиків не існує, підтверджує ігнорування російською стороною існування української нації і ставить під сумнів українську державу, історію, мову та українську культурну спадщину [10]. Святослав Шевчук вбачає природне вирішення конфесійних конфліктів православної церкви на території України у єдності і вважає за доцільне створення церковної структури, яка мала б, де-факто, статус державної Церкви [3].

Зважаючи на те, що український народ був завжди глибоко віруючим, його виховні традиції базувались на християнських засадах, зацікавлення викликає яким чином закріпилась псевдохристиянська риторика сепаратистського характеру в свідомості населення південно-східної частини України. Аргументовано пояснює ситуацію архієпископ Харківський і Полтавський Ігор (Ісіченко). Він переконаний, що релігійність населення цього регіону формувалася поза Церквою, тобто викривлення самосвідомості населення територій охоплених сепаратизмом виникли через десятиліття державної заборони катехизації, яка б дала дітям, молоді та дорослим можливість зрозуміти основи релігії і закласти на все життя фундамент християнського вчення [7]. У усталеній українській традиції релігійне виховання розпочинається в сімейному колі, дітей катехизують вдома мама чи бабуся, згодом цю роль виконує священик під час проповідування.

Проблема посилилась із заміною у загальноосвітніх закладах Донецької, Луганської та частково Харківської областей навчального предмету «Християнська етика» на «Основи православної культури», у змісті якого релігійність зводиться до етнокультурного рівня, християнська віра трактується як обрядовість. Тяглість релігійних традицій у цих регіонах була перервана радянською владою й ментальність населення формувалась під впливом субкультур, забобонів та місцевих звичаїв. Православна ж етика сприймалася крізь призму засвоєних у дитинстві тоталітарних стереотипів, наприклад: «конкретні донецькі пацани», «порожняк не гонять», тощо. Таким чином сформувався стереотип власної невизнаної винятковості. Підростаючі покоління українців позбавлених релігійного виховання утворили основу нового дехристиянізованого соціуму. Однак, не останню роль відіграв світогляд самого духовенства. В основній масі вишколене в російських духовних закладах та висвячене російськими «братами» воно не прагнуло виконувати душпастирську місію на ширших засадах, ніж обрядово-церковні, тому й не могло формувати духовність віруючих у національно-державницькому контексті.

Підтверджують наведене, дані TNS MMI дослідження ціннісно-світоглядних позицій православних вірників різних регіонів країни: більша схильність до консерватизму і індивідуалізму, відсутність соціальної активності виявлена у православних південно-східних регіонів України. Тоді як, православні центрально-західних регіонів характеризуються підвищеною відкритістю здатністю до новаторства, орієнтованістю на сімейні цінності [9].

Не варто ігнорувати спалахи сепаратизму і на Західній Україні, де найвищий відсоток віруючих (понад 75%) християн в переважній більшості вони є вірниками Греко-Католицької Церкви, яка не припиняла своєї діяльності навіть у роки більшовицьких репресій. Вірники греко-католицької конфесії є відносяться до Української Греко-Католицької Церкви, яка є найбільшою Східною Католицькою Церквою у світі (3 765 громад) або автономної Мукачівської греко-католицької єпархії (464 громад).

В рамках нашого дослідження увагу привертає Мукачівська греко-католицька єпархія, географічні межі якої співпадають в уявленні сучасників територіально-адміністративними межами Закарпатської області. Закарпаття вважається найбільш специфічним регіоном західної України у розрізі національної та конфесійної структури населення. Незважаючи на запевнення представників влади про контрольованість ситуації, час від часу в силу різних суспільно-політичних чинників питання етнічно-релігійної ідентифікації місцевого населення загострюється [12].

На відміну від східного закарпатський різновид етнічного націоналізму має глибоке історичне коріння і викристалізувався ще в середині XIX століття. Його зародження пов'язане із спробою

визначення самостійного статусу автохтонів Закарпаття під впливом ідей слов'янського національного відродження. В умовах перебування краю в складі іноземних держав, дезорієнтованими і поділеними адміністративними кордонами закарпатські українці зберегли власну мову, культуру, церковно-конфесійну традицію. Проте багаточисельні спроби денационалізація місцевого населення в різні історичні періоди угорською, австрійською або чеською владою, відсутність власної держави створили сприятливі умови для спекуляцій навколо визначення ідеалу національної свідомості закарпатців.

На думку професора Л. Белея сутність проблеми в тому, що частина автохтонів не ідентифікуються як українці, хоча мають на це законне право. Небезпеку становить невизнання української духовної та матеріальної культури закарпатців, яке в результаті маніпуляцій політтехнологів стало предметом спекуляцій: шантажу регіональною владою Києва та заробітку європейських та американських грантів на підтримання нацменшин краю. Вінцем технологічних розробок стало створення ілюзії про існування такої фікції як «русинський» етнос [2, с. 306–308]. На наш погляд, таке використання давньої самоназви українців – немає жодного пояснення і є абсурдним.

Здивування викликає невігластво інтерпритаторів щодо використання як інструменту маніпуляцій статусу *ecclesia sui iuris* («свого права») Мукачівської греко-католицької єпархії, вірянами якої є переважно етнічні українці. Статус «свое право» надає самостійність/автономність єпархії та безпосередню підпорядкованість напряду Ватикану. Від часу створення Мукачівська греко-католицька єпархія (1771) була підпорядкована митрополічій юрисдикції угорського католицького Естергомського примаса. Внаслідок багатовікової боротьби закарпатських вірників за звільнення від угорської церковної ієрархії у 1937 році папою Пієм XI було надано статус *ecclesia sui iuris*.

Починаючи з 1949 року Мукачівська греко-католицька єпархія, так само як Українська Греко-Католицька Церква в Радянському Союзі, була поза законом та діяла в підпіллі. В часі підпілля мученицькою смертю на Закарпатті загинуло 36 священників, багато було заарештовано і репресовано. В часі підпілля активізувались контакти між Мукачівської греко-католицькою єпархією і УГКЦ. Висвячений 1987 року у Львові єпархом УГКЦ Софроном (Дмитерком) на єпископа Іван Маргітич очолив рух закарпатського духовенства за об'єднання із УГКЦ, але частина місцевого духовенства очолювана єпископом-емеритом Йоаном (Семедієм) вагалася. У 1993 році із Ватикану на Закарпаття було делеговано дипломата, архієпископа кардинала Франческо Коласуоно. За підсумками його візиту У 1993 році було збережено статус *ecclesia sui iuris* для Мукачівської греко-католицької єпархії і розроблено план, згідно з яким Мукачівська єпархія повинна бути піднесена до митрополії та увійти як автономна в УГКЦ, проте він так і не реалізований.

Доречно навести бачення проблеми автономного статусу чинним керівництвом Мукачівської греко-католицької єпархії. Єпископ Мілан Шашік вважає, що між УГКЦ та Греко-Католицькою Церквою Закарпаття склались добрі стосунки завдяки давній традиції співпраці та взаємної підтримки. Владика відзначає що, душпастирське завдання Церкви є спільним, тому не можливо вважати закарпатське греко-католицьке духовенство частиною якоїсь іншої Церкви, це значить, що належимо до єдиної Церкви і співпрацюємо. Сьогодні Європа працює в напрямку об'єднання, тому дійсно потрібно завжди шукати те, що можемо зробити спільно для добра Вселенської Церкви і місцевої Церкви, в якій живемо [15].

Автономний статус Мукачівської греко-католицької єпархії має дуже важливий національно-культурний вимір і перебуває під контролем громадськості, яка дає відсіч спробам дезінтеграції української нації, деформацію її духовної культури під приводом збереження церковної своєрідності. Потрібно відмітити провідну роль товариства «Просвіта» у відстоюванні українських національних інтересів на Закарпатті, члени якої ініціювали в 2011 році створення організації «Закарпатська греко-католицька спілка імені владика Івана Маргітича». Принагідно зауважимо, що іменування спілки на честь єпископа Маргітича не випадкове, та є уособленням патріотизму, непохитної сили духу, незламної віри у народ. На світоглядне формування Івана Маргітича вплинуло членство у «Пласті» та «Просвіті», добровільне служба у Карпатській Січі, священницька робота підпільній Греко Католицькій Церкві, репресії радянської влади. Після реабілітації Іван Маргітич був першим священником, що зважився відслужити Службу Божу українською мовою (1989) на Закарпатті. За його ініціативою, було проведено відкритий, гласний плебісцит, щодо позиції парафіяльних громад єпархії стосовно об'єднання із УГКЦ.

Активісти спілки вважають, що в Закарпатті назріла потреба створення організації, яка об'єднала б українську греко-католицьку громадськість області і продовжила духовне служіння рідному народу започатковане єпископом Іваном Маргітичем. Метою створення спілки проголошено духовно-патріотичну діяльність. Серед завдань виділимо як вагомі: 1) популяризацію української мови, сприяння утвердженню її використання як під час Богослужінь, та у всіх інших сферах діяльності Мукачівської греко-католицької єпархії; 2) входження Мукачівської Греко-католицької єпархії у єдину Українську Греко-католицьку Церкву із перспективою перетворення її в Український Греко-католицький патріархат; 3) наукова, освітня, просвітницька та виховна робота, 4) пропагування та поширення духовності, християнських цінностей, моралі, національних традицій, здорового способу життя [8].

Все вищенаведене дає підстави стверджувати, що діяльність духовенства є дієвим інструментом формування національної єдності українців. Активна громадська позиція віруючих та національно-

патріотична спрямованість їх духовних лідерів уможливило припинення спроб сепаратизму. Спільною є позиція громадськості, прогресивної частини духовенства та керівництва найбільш масових релігійних конфесій щодо нагальної необхідності створення єдиної незалежної української церкви.

На протигагу засиллю чужоземних технологій українські політики на початку 90-х років пропонували створити українську національну церкву. Однак, експерти вказували на неспроможність знайти консенсус у взаємостосунках між православними церквами, які після проголошення незалежності України розкололися. Події на Сході та Півдні спонукали до зміни поглядів щодо релігійної єдності в усіх сегментах українського суспільства.

На переконання Президента України П. Порошенка мільйони українців хочуть мати власну церкву як атрибут незалежної держави. Тому, 19 квітня 2018 р. П. Порошенко попередньо узгодивши із лідерами парламентських фракцій звернувся до парламенту підтримати його ініціативу про звернення до вселенського патріарха Варфоломія про надання Томосу про автокефалію православної церкви в Україні. Президент наголосив, що витоки української церкви започатковані у Константинополі понад 1000 років, ми ненавидимо стереотип, ніби ми – частина радянської чи російської імперії, тому намагаємось відновити історичну справедливість і повернутись до європейської родини. Важливе значення для незалежності України має невід'ємне право кожного українця визначитись із церковною ієрархією та позбавити можливості діяльності на території держави Російської православної Церкви, що перетворилась на служницю спецслужб ураженої імперськими комплексами держави [4].

Президентська ініціатива була підтримана парламентом та патріархами УПЦ КП та УАПЦ і передана на розгляд Вселенського Патріарха. Підтримало ініціативу українське суспільство, зокрема громадське об'єднання «Першого грудня», створене на честь 20-ої річниці референдуму за незалежність України відомими інтелектуалами та громадськими діячами з метою становлення вільного народу України, об'єднаного спільними духовними цінностями, здатного творити моральну політику, справедливу економіку та соціальне благо. У заяві ініціативної групи від 3 травня 2018 зазначено, що розглядати питання автокефалії не можна як суто церковне, а й як чинник духовної безпеки та національно-державної перспективи України. Тому варто сподіватись, що отримання Томосу про автокефалію нормалізує канонічний статус й церковне життя тих православних вірян. Учасники групи переконані, що автокефалія православної церкви України необхідна для того, щоб звільнитися від церковного диктату Москви [1].

Отже, порушена проблема вказує на вагому роль церкви у національно-державницькій консолідації українського суспільства та окреслює залежність поширення сепаратизму від ідеологічної орієнтації

лідерів релігійних конфесій. Відсутність духовного виховання та релігійної освіти створює сприятливе підґрунтя для використання віруючих для етнополітичних конфліктів. Суспільство з перерваною тяглістю духовності не здатне ефективно протистояти викликам сучасності. Гідне місце у світовому співтоваристві нашої державі може забезпечити спільна позиція духовенства, громадськості, культурно-освітніх інститутів та влади до питань релігійної свободи в Україні, міжконфесійного миру, готовності до об'єднання та націєтворення.

Список використаної літератури

- 1. Автокефалія** – чинник безпеки – Ініціативна група «Першого грудня». – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://1-12.org.ua/>.
- 2. Белей Л.** «Русинський» сепаратизм: націєтворення in vivo / Л. Белей. – К. : Темпора, 2017. – 329 с.
- 3. Блаженніший Святослав:** «Це наша і ваша боротьба за свободу!» // Інформаційний ресурс УГКЦ. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://news.ugcc.ua/interview/blazhenn>
- 4. Виступ** Президента України у Верховній Раді щодо звернення до Вселенського Патріарха // Офіційне інтернет-представництво. – Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/news/vistup-prezidenta-ukrayini-u-verhovnij-radi-shodo-zvernennya-47030>.
- 5. Донцов Д.** Націоналізм / Д. Донцов. – Вінниця : ДП, «ДКФ», 2006. – 236 с.
- 6. Звіт** про мережу церков і релігійних організацій в Україні станом на 01.01.2018 р. // Risu [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://risu.org.ua/article_print.php?id=70440&name=ukr_2018&lang=ua&
- 7. Ісіченко І.** Церква і виклики сепаратизму / І. Ісіченко // Релігія в Україні. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.religion.in.ua/main/analitica/27057-cerkva-i-vikliki-separatizmu.html>.
- 8. На Закарпатті** греко-католики згуртувалися заради єдності церкви // Risu. – Режим доступу: https://risu.org.ua/ua/index/monitoring/society_digest/41831/.
- 9. Релігія** в житті громадян України: у що вірять українці? // Kantar TNS. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://tns-ua.com/>
- 10. Рівність** усіх Церков і релігійних організацій у стосунках з державою має бути неухильно збережено // Інформаційний ресурс Української Греко-Католицької Церкви. – Режим доступу: http://news.ugcc.ua/news/96h_tserkov_z_premierm
- 11. Святейший** Патріарх Кирилл призвал Предстоятелей Поместных Церквей возвысить голос в защиту православных христиан востока Украины // Православие-RU. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://pravoslavie.ru/72999.html>
- 12. Ситуація** з проявами сепаратизму в Закарпатській області контрольована – СБУ // Закарпаття онлайн. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakarpattya.net.ua/News/151879-Sytuatsiia-z-proiavamy-separatyzmu-v-Zakarpatskii-oblasti-kontrolovana-%E2%80%93-SBU>.
- 13. УГКЦ** в Криму і на Донбасі: піти, щоб залишитися // Вголос. – [Електронний ресурс] //

Режим доступу: http://vgolos.com.ua/articles/ugkts_v_krymu_i_na_donbasi_pity_shchob_zalyshytysya_163222.html?print

14. Цебенко О. О.

Ідеологічні засади сепаратизму / О. О. Цебенко // Актуальні проблеми міжнародних відносин, 2011. – Вип. 99. – Ч. II. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://journals.iir.kiev.ua/index.php/apmv/article/viewFile/1586/1503>

15. Це специфіка Закарпаття, що видавалося б десь інде неможливим – у нас є можливим» // Risu. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://risu.org.ua/article_print.php?id=1136&name=interview&_lang=ua&

Розлуцька Г. М. Формування національної єдності українського суспільства церквою в умовах сучасних викликів

У статті розкрито роль церкви у національно-державницькій консолідації українського суспільства. Встановлено залежність поширення сепаратизму від ідеологічної орієнтації лідерів релігійних конфесій. Стверджується, що діяльність духовенства є дієвим інструментом формування національної єдності українців. Активна громадська позиція віруючих та національно-патріотична спрямованість їх духовних лідерів уможливує припинення спроб сепаратизму. Виявлено, що відсутність духовного виховання та релігійної освіти створює сприятливе підґрунтя для використання віруючих для етнополітичних конфліктів. Суспільство з перерваною тяглістю духовності не здатне ефективно протистояти викликам сучасності. Констатовано, що національна єдність духовенства, громадськості, культурно-освітніх інститутів та влади забезпечить подолання в масовій свідомості викривлень спричинених радянським минулим та згуртує українців для національного державотворення.

Ключові слова: національна єдність, українська церква, духовність, духовне виховання, релігійна освіта.

Розлуцкая Г. Н. Формирование национального единства украинского общества церковью в условиях современных вызовов

В статье раскрыта роль церкви в национально-государственной консолидации украинского общества. Установлена зависимость распространения сепаратизма от идеологической ориентации лидеров религиозных конфессий. Утверждается, что деятельность духовенства является действенным инструментом формирования национального единства Украинской. Активная общественная позиция верующих и национально-патриотическая направленность их духовных лидеров делает пресечения попыток сепаратизма. Выведено, что отсутствие духовного воспитания и религиозного образования создает благоприятную почву для использования верующих для этнополитических конфликтов. Общество с прерванной преемственностью духовности неспособно противостоять вызовам современности. Констатировано, что национальное единство духовенства, общественности, культурно-образовательных институтов и